

אסטרטגיה להשתלבות

צעירים בחברה הערבית

במשק ובחברה הישראלית

עמית לוונטל, אור כהן רביב, מריאן תחאוכו*

נייר מדיניות 2026.02 / פברואר 2026

* ד"ר עמית לוונטל וד"ר אור כהן רביב הם חוקרים בכירים במכון אהרן למדיניות כלכלית באוניברסיטת רייכמן. ד"ר מריאן תחאוכו היא ראשת המרכז למדיניות כלכלית של החברה הערבית במכון אהרן למדיניות כלכלית. המחברים מודים לסבא ג'באלי-סירחאן על עזרתה במחקר זה. המחקר נערך בסביבת המחקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בהתבסס על קובצי רשומות פרט שהוכנו לצורך ביצוע המחקר על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ושהושמטו מהם פרטי זיהוי.

מכון אהרן למדיניות כלכלית

על שם אהרן דוברת ז"ל

חזון מכון אהרן למדיניות כלכלית בבית ספר טיומקין לכלכלה הוא לתמוך בצמיחה כלכלית וחזק חברתי בני-קיימא ובצמצום העוני, זאת באמצעות עיצוב אסטרטגיה מבוססת יעדים מדידים בני השוואה בינלאומית והצעות לתוכניות מפורטות למדיניות כלכלית המבוססות על ידע בינלאומי מעודכן. אנו מתמקדים ברפורמות לצמיחה כלכלית הנובעת מגידול בתעסוקה ומהעלאת התוצר לשעת עבודה (הפריון) בישראל.

המדד המרכזי לצמיחה כלכלית בת-קיימא – התוצר לנפש – נמצא עדיין ברמה נמוכה מזו המקובלת במדינות המובילות בעולם המפותח, וכמוהו גם הפריון במשק. המכון, באמצעות מחקרים כלכליים, מציע יעדים, כלי מדיניות חדשניים ורפורמות לקידום הצמיחה, התעסוקה האיכותית והפריון.

מטרת המכון היא להשפיע על המדיניות הכלכלית-חברתית בישראל, תוך גיבוש תוכניות ארוכות טווח שתתמודדנה עם מכלול הבעיות הכלכליות והחברתיות במשק, ובייחוד בקרב משפחות בחצי התחתון של התפלגות ההכנסות. אלו כוללות חלקים נכבדים מהאוכלוסיות הערבית והחרדית, ועליית התעסוקה והפריון בהן תתרום רבות להשגת יעדי הצמיחה, החזק החברתי וצמצום העוני. כמו כן, מטרת המחקרים היא להשפיע על השיח המקצועי ולעורר דיון המבוסס על מידע אמין ועל מחקר כלכלי-חברתי המציע כלים מעשיים להשגת היעדים.

← דירקטוריון:

מר שלמה דוברת (יו"ר), מר ירון לוטן (סגן יו"ר), פרופ' מרטין אייכנבאום, גב' יעל אנדורן, פרופ' צבי אקשטיין, מר ירום אריאב, מר גבי אשכנזי, גב' דיתה ברוניצקי, פרופ' איתי גולדשטיין, גב' יעל דוברת, מר קובי הבר, מר רוני חזקיהו, פרופ' ניראון חשאי, גב' ענת לוין, פרופ' רפי מלניק, מר רונן ניר, ד"ר טלי רגב, גב' עפרה שטראוס, מר חיים שני, מר עימאד תלחמי.

← ראש המכון:

פרופ' צבי אקשטיין.

← ועדה מדעית:

פרופ' צבי אקשטיין (יו"ר), פרופ' מרטין אייכנבאום, ד"ר אסף אילת, פרופ' אפרים בנמלך, פרופ' יניב גרינשטיין, פרופ' צבי הרקוביץ, ד"ר יניב ידיד לוי, פרופ' אסנת ליפשיץ, פרופ' עומר מואב, פרופ' רפי מלניק, ד"ר טלי רגב.

← פרטי התקשרות:

אוניברסיטת רייכמן, ת.ד. 167 הרצליה 4610101

טלפון: 09-9602431

דוא"ל: aaron.economics@runi.ac.il

אתר: www.aiep.runi.ac.il

המרכז למדיניות כלכלית של החברה הערבית במכון אהרן

מכון אהרן הקים את המרכז למדיניות כלכלית של החברה הערבית בישראל מתוך חזון לקידום כלכלה יצרנית ועסקית של החברה הערבית והגברת שילובה בכלכלה הישראלית. פעילות המרכז הינה חלק מהאסטרטגיה הכלכלית המקיפה של מכון אהרן למשק הישראלי, אשר מטרתה להוביל להשגת היעד של צמיחה מתמשכת בתוצר ובפרייון תוך צמצום העוני ואי-השוויון. במוקד הפעילות – הצגת המלצות ליישום מדיניות כלכלית ארוכת טווח לחברה הערבית בפני מקבלי החלטות בממשלה, והובלה ליישומן בפועל. מתוך חזון המרכז, הפעילות מתמקדת בעיצוב אסטרטגיות ובגיבוש מדיניות בתחומי החינוך, התעסוקה והתשתיות בשיתוף משרדי הממשלה השונים, ובייחוד משרד האוצר והרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים. המלצות המדיניות כוללות הצעות לתוכניות מפורטות המבוססות על נתונים עדכניים של האוכלוסייה הערבית, ידע לאומי ובינלאומי בכלכלה תוך התייחסות להרגלים ולתרבויות בישראל, לרבות המגבלות הפוליטיות. תוצאות המחקרים וההמלצות מוצגות בדיונים פתוחים בשולחנות עגולים המתקיימים ביישובים ערביים בהשתתפות אנשי מקצוע מהחברה הערבית והיהודית וביניהם חוקרים, מקבלי החלטות ובכירים במגזר העסקי והציבורי. שיתוף הפעולה עם משרדי הממשלה, ובייחוד עם משרד האוצר, מאפשר להגדיל את האימפקט ולהביא תוכניות אלו להחלטות ממשלה מתוקצבות אשר תבואנה לידי ביטוי ביישום מדיניות ארוכת טווח בתחומים השונים.

אסטרטגיה להשתלבות צעירים בחברה הערבית במשק ובחברה הישראלית

מטרת העל של עבודה זו הוא בנייה ויישום של אסטרטגיית אימפקט רוחבית למשק לשילוב איכותי של צעירים וצעירות מהחברה הערבית בכלכלה ובחברה. האסטרטגיה תהווה תשתית להחלטת החומש הבאה לחברה הערבית והיא כוללת מיפוי מקיף של תמונת מצב, זיהוי נקודות התערבות, קביעת יעדי מאקרו מדידים לחברה הערבית והצעת תוכניות קונקרטיות כדי להתמודד עם בעיות העומק שמאפיינות את החברה הערבית ויביאו להשגת היעדים.

זהו הנייר הראשון במסגרת פרויקט זה, הגדול ובעל האימפקט המשמעותי ביותר על מדיניות כיום במרכז לחברה הערבית. שותפינו העיקריים בפרויקט הם הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים ואגף תקציבים באוצר, יחד עם קרנות פילנתרופיה (יד הנדיב, קרן שוסטרמן ועוד). הצורך בו נולד מתוך מטרה להגדיל את ההכנסה מעבודה לפרט בקרב צעירי החברה הערבית, ולצמצם את הפערים ביחס ליהודים הלא-חרדים, באמצעות קידום שילוב בתעסוקה איכותי, הן בהיבטי שיעורי התעסוקה והן ברמות השכר, ובאמצעות העלאת רמת ההון האנושי. מסמך זה מסכם את הרציונל של הפרויקט, את היעדים שהוא מציב לשנת 2035 ואת הראשונה מבין נקודות ההתערבות להשגתם.

החברה הערבית היא אחד ממנועי הצמיחה של המשק הישראלי בעשור האחרון, עם גידול שנתי ממוצע של 4% בהכנסה מעבודה לפרט בקרב ערבים בגילי 25-64. המגמות החיוביות בחברה הערבית התרחשו על רקע מדיניות ממשלתית ממוקדת בהגדלת תמריצים לעבודה ולעידוד השכלה ובתוכניות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית. מדיניות זו היא חלק מיישום החלטות החומש השונות לחברה הערבית, החל מהחלטה 922 (בין השנים 2016-2021) ובהמשך עם התוכנית הכלכלית לצמצום פערים בחברה הערבית עד לשנת 2026 (החלטה 550).

יחד עם זאת, למרות העלייה בעשור האחרון, ההכנסה הממוצעת לפרט בחברה הערבית עדיין מהווה 44% בלבד מזו של בחברה היהודית הלא-חרדית. החשיבות למשק של צמצום פערי ההכנסה בין יהודים לא-חרדים לערבים, ביחד עם העובדה שחלק נכבד מהם נובע מהון אנושי נמוך של האחרונים, דורשת הצבת יעדים לשיפור התעסוקה, השכר וההשכלה של ערבים בישראל, וקידום מדיניות שתסייע להגיע אליהם. במסמך זה אנו מציגים יעדים לשנת 2035 שהשגתם תביא לצמצום פערי ההכנסה לפרט בין יהודים לא-חרדים לערבים ב-11 נקודות אחוז ותתרום 0.25% לתמ"ג. אלה כוללים יעדי תעסוקה ושכר לערביות וערביים בגילי 25-44 (שיעורי תעסוקה של לפחות 85% ו-72%, וגידול שנתי ריאלי בשכר של 4% ו-4.2%, בהתאמה) ויעדי מעש לגילי 18-24 (שיעור גברים ונשים בתעסוקה, לימודים, הכשרות או שנת מעבר של 82% ו-85%, בהתאמה). המסמך סוקר את אחת מנקודות ההתערבות המרכזיות להשגת היעדים עבורן קיימות המלצות מדיניות של המכון או שישנו מחקר השואף לגבש המלצות כאלה – **קידום מסוגלות בשפה העברית לצעירי החברה הערבית** על ידי יצירת מנגנון שיהיה אחראי להוראת השפה העברית, ייצור מומחיות, בקרה ותכלול של הוראת השפה העברית. מנגנון זה יפעל לאימוץ ה-CEFR, מדד בינלאומי להערכת שפות, כסטנדרט ממשלתי רשמי, לכתובת תוכנית לימודים מותאמת ומחודשת לשפה העברית כשפה שניה על פי התקן החדש, ולשיפור איכות ההוראה של מורי העברית בחינוך הערבי. נקודות התערבות נוספות יידונו בפרסום הבא בפרויקט.

תוכן העניינים

1. מבוא	6
2. הגדרת יעדים לשנת 2035	8
2.1 יעדי תעסוקה	10
2.2 יעדי שכר	11
2.3 יעדי מעש	11
2.4 יעדי השכלה	11
2.5 יעדי תעסוקה לרמת השכלה	13
3 קידום מסוגלות בשפה העברית לצעירי החברה הערבית	14
3.1 תמונת מצב	14
3.2 הגורמים לבעיה	14
3.3 המלצות	15
נספח: לוחות נוספים	17

1. מבוא

זהו המסמך הראשון במסגרת הפרויקט הגדול ובעל האימפקט המשמעותי ביותר על מדיניות כיום במרכז לחברה הערבית. שותפינו העיקריים בפרויקט: הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים ואגף תקציבים באוצר, יחד עם קרנות פילנתרופיה (יד הנדיב, קרן שוסטרמן ועוד). הצורך בפרויקט נולד מתוך מטרה להגדיל את ההכנסה מעבודה לפרט¹ בקרב צעירי החברה הערבית, ולצמצם את הפערים ביחס ליהודים הלא-חרדים, באמצעות קידום שילוב בתעסוקה איכותי, הן בהיבטי שיעורי התעסוקה והן ברמות השכר, ובאמצעות העלאת רמת ההון האנושי. המהלך נטוע בהקשר הרחב של טיוב תוכנית החומש 550 בתחומי ההון האנושי והתעסוקה בחברה הערבית, וכאחד הכלים להפחתת שיעור חסרי המעש² בחברה הערבית אשר עומד על כ-35% בממוצע בקרב בני 18-24 לעומת 18% בממוצע בחברה היהודית הלא-חרדית.

החברה הערבית היא אחד ממנועי הצמיחה של המשק הישראלי בעשור האחרון, עם גידול שנתי ממוצע של 4% בהכנסה מעבודה לפרט בקרב ערבים בגילים 25-64. העלייה בהכנסה בחברה הערבית נבעה מגידול בשיעור התעסוקה של הנשים הערביות ומעלייה בשכר הגברים הערבים עקב שיפור ברמת ההשכלה (לוונטל ולרום, 2026).

המגמות החיוביות בחברה הערבית בהשכלה ובתעסוקה התרחשו על רקע מדיניות ממשלתית ממוקדת בהגדלת תמריצים לעבודה ולעידוד השכלה ובתוכניות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית. מדיניות זו היא חלק מיישום החלטות החומש השונות לחברה הערבית, החל מהחלטה 922 (בין השנים 2016-2021) ובהמשך עם התוכנית הכלכלית לצמצום פערים בחברה הערבית עד לשנת 2026 (החלטה 550). עליה בהכנסה מעבודה בחברה הערבית משמעותה גם עליה בהכנסות של הממשלה ממיסים, ירידה בתלות האוכלוסייה הערבית בסבסוד ובשירותי הרווחה וגידול בתרומה של החברה הערבית לכלכלה הישראלית, לתוצר ולצמיחה של המשק (לוונטל ולרום, 2026).

צמצום הפערים בהכנסה מעבודה לצד העלייה בחלקה של החברה הערבית מהאוכלוסייה בישראל הביאו לכך שחלקה של החברה הערבית בסך ההכנסות במשק, המהווה אינדיקציה לתרומת החברה הערבית לתוצר, עלה מ-8.2% ב-2004 ל-10.5% ב-2022 (לוונטל ולרום, 2026). יחד עם זאת, למרות העלייה בעשור האחרון, ההכנסה הממוצעת לפרט בחברה הערבית עדיין מהווה 44% בלבד מזו של בחברה היהודית הלא-חרדית.

חלק ניכר מפער ההכנסה נובע מפערים בהון האנושי. מחקר קודם של המכון הראה כי בשנת 2022 רק ל-19% מן הגברים הערבים ו-26% מן הנשים הערביות בגילי עבודה (25-64) הייתה השכלה אקדמית, לעומת 42% ו-52% בהתאמה בקרב גברים ונשים יהודים לא-חרדים (תחאוכו ואחרים, 2024). מחקר אחר של המכון ניתח את פער השכר בין יהודים לא-חרדים לערבים בקרב בני ובנות 35 והראה כי 71% מפער השכר בין גברים יהודים לא-חרדים לערבים מוסבר על ידי הון אנושי נמוך יותר של האחרונים, המתבטא בשיעור נמוך יותר של בעלי תעודת בגרות והשכלה אקדמית, הבדלים בסוג התארים האקדמיים ואיכות הברגות ורמת עברית נמוכה. בקרב נשים הבדלים בהון האנושי הסבירו 28% מפער השכר בין יהודיות לא-חרדיות לערביות (לוונטל, ליפשיץ ותחאוכו, 2025).

לצד הבדלים בהון האנושי, מגיע פער ההכנסה ממכלול של גורמים חברתיים וכלכליים. על מנת לזהות גורמים אלה, פיתחו חוקרות המכון את מודל "פירמידת הצמיחה בחברה הערבית" (תחאוכו, ג'באלי-סירחאן וקסיס, 2026). הפירמידה מתארת את מכלול המרכיבים הכלכליים והחברתיים, המסודרים בשכבות, אשר נדרשים לצמצום הפערים בהכנסה הממוצעת לפרט בין החברה הערבית לבין החברה היהודית הלא-חרדית. בחינת הפירמידה לשנת 2022, מצביעה על פערים בין יהודים לא-חרדים לבין ערבים בכל

¹ הכנסה מעבודה לפרט מחושבת לפי הכנסה חודשית מעבודה עבור גברים ונשים כולל אפס לפרטים שאין להם הכנסה מעבודה. זהו המדד שאנו מתמקדים בו כי לבדוק את איכות ההשתלבות של אוכלוסיות בכלכלה. מדד זה גם נותן אינדיקציה לתרומה של אותה אוכלוסייה לתוצר ולצמיחה במשק.

² חסרי מעש—לא מועסקים, לא לומדים ולא משתתפים בהכשרה מקצועית.

המרכיבים. ניכרים פערים מתמשכים במדדים הכלכליים כגון רמת ההון האנושי, רמת ההשקעה הציבורית ושיעור ואיכות התעסוקה, כאשר מוקדי הפער החריפים ביותר מצויים במדדים החברתיים, ובראשם הפשיעה, חוסן הרשויות המקומיות והלכידות החברתית.

הסתכלות על המגמות והשוואה של הפירמידה בשנת 2022 לזו של 2012, מראה התקדמות ניכרת במרכיבים של השקעה בהון אנושי, דיגיטציה והון ציבורי וצמצום פערים במרכיבים אלה, אך מנגד ניכרת הרעה חדה במדדים החברתיים, ובעיקר בתחום הפשיעה והלכידות החברתית. עובדה זו מחדדת את הצורך בהשקעה מתמשכת לא רק בהיבטים הכלכליים אלא גם בחיזוק המרכיבים החברתיים כתנאי מוקדם למימוש פוטנציאל הצמיחה.

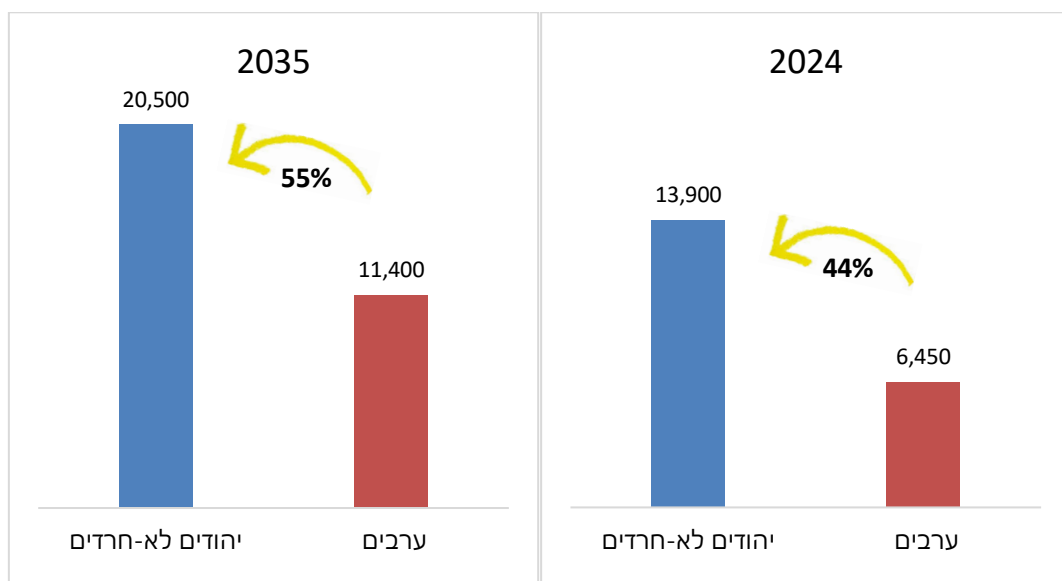
החשיבות למשק של צמצום פערי ההכנסה בין יהודים לא-חרדים לערבים, ביחד עם העובדה שחלק נכבד מהם נובע מהון אנושי נמוך של האחרונים, דורשת הצבת יעדים לשיפור התעסוקה, השכר וההשכלה של ערבים בישראל, וקידום מדיניות שתסייע להגיע אליהם. העובדה שהפערים בהשקעה בתשומות ההון האנושי מצטמצמים בקצב מהיר יותר מן הפערים בתוצרים מצביע על החשיבות שמדיניות זו תהיה אפקטיבית, כזו שיש ראיות ממקורות כמו הספרות, מקרי בוחן או פיילוטס לכך שתצליח. במסמך זה נמנה יעדים לשנת 2035 שהשגתם תביא לצמצום פערי ההכנסה לפרט בין יהודים לא-חרדים לערבים ב-11 נקודות אחוז ותתרום 0.38% לתמ"ג. במסמך זה ובמסמך הבא נציג גם שורה של אמצעי מדיניות שישמשו להשגת יעדים אלה.

מטרת העל של העבודה היא בנייה ויישום של **אסטרטגיה אימפקט רוחבית למשק** לשילוב איכותי של צעירים וצעירות מהחברה הערבית בכלכלה ובחברה. האסטרטגיה תהווה תשתית להחלטת החומש הבאה לחברה הערבית והיא כוללת מיפוי מקיף של תמונת מצב, זיהוי נקודות התערבות, קביעת יעדי מאקרו מדידים לחברה הערבית והצעת תוכניות קונקרטיות כדי להתמודד עם בעיות העומק שמאפיינות את החברה הערבית ויביאו להשגת היעדים. במסמך זה נפרט את היעדים שיש להגדיר לשנת 2035 ואת אחד מצעדי המדיניות המרכזיים להשיגם – קידום מסוגלות בשפה העברית לצעירי החברה הערבית. במסמך הבא נדון בצעדי מדיניות ורפורמות נוספים שמוביל המרכז לשם השגת יעדי 2035.

2. הגדרת יעדים לשנת 2035

על מנת למצות את פוטנציאל הצמיחה של המשק הישראלי ולצמצם פערים בין יהודים לערבים יש צורך בהגדלת ההכנסה מעבודה לפרט בחברה הערבית באמצעות שילוב בתעסוקה איכותית והעלאת רמת ההון האנושי. חלק עיקרי באסטרטגיה הינו אומדן של השגת מטרות אלה על ידי הגדרת יעדים ממשלתיים חדשים לרצף חינוך-השכלה-תעסוקה בחברה הערבית לשנת 2035, עבור ערבים וערביות צעירים. היעדים הוגדרו בהתייעצות עם אגף תקציבים באוצר, והרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים. מרבית היעדים מתמקדים בקבוצת הגיל 25-44. קבוצה זו מכילה את האנשים שייכנסו לשוק העבודה או יגיעו לשיא פוטנציאל התעסוקה שלהם עד לשנת 2035, ולכן מדיניות לשיפור ההכנסה לפרט תצטרך להתמקד במי שייכנס לקבוצת הגיל 25-44 עד 2035, שבשנת 2025 היו בני 15-34. התמקדות בגילים מבוגרים יותר תהיה אפקטיבית פחות. כפי שניתן לראות באיור 1, בשנת 2024 ההכנסה מעבודה לפרט של ערבים בגילי 25-44 (גברים ונשים ביחד) עמדה על כ-6,450 שקלים בלבד (מחירי 2022), כ-44% בלבד מן ההכנסה מעבודה לפרט של יהודים לא-חרדים, שעמדה על כ-13,900. השגת יעדי התעסוקה, השכר וההון האנושי תצמצם את פערי ההכנסה לפרט בין יהודים לא-חרדים לערבים בגילים אלה ב-11 נקודות אחוז, כך שההכנסה מעבודה לפרט של ערבים תעמוד על כ-11,400 שקלים, כ-55% מהכנסת יהודים לא-חרדים, שתעמוד על כ-20,500 שקלים. לפי עיבודים של חוקרי המכון, השגת היעדים תשפר את צמיחת המשק הישראלי ותתרום 0.38% לקצב צמיחת התמ"ג (אקשטיין ואחרים, 2025).

איור 1: הכנסה מעבודה לפרט, בגילים 25-44, 2024 ויעדים לשנת 2035

מקור: עיבוד תחאוכו, לרום וג'באלי סירחאן (2025) לנתוני תעסוקה והשכלה מסקר כוח אדם לשנת 2024 ונתוני הכנסה חודשית מעבודה (שכירים ועצמאיים) מנתונים מנהליים לשנת 2022

היעדים המרכזיים מתחלקים לשלושה סוגים: יעדי תעסוקה, יעדי שכר ויעדי הון אנושי. על מנת להשיג כל אחד מיעדים אלה הוצבו גם שורה של יעדים משניים. סיכום של היעדים הראשיים והמשניים בכל תחום מובא בלוח 1.

לוח 1: סיכום היעדים

תחום יעד	מגדר	גיל	פירוט היעדים העיקריים
תעסוקה	גברים	25-66	שיעור תעסוקה – 81%
	גברים	25-44	שיעור תעסוקה – 83%
	נשים	25-66	שיעור תעסוקה – 66%
	נשים	25-44	שיעור תעסוקה – 72%
שכר	גברים	25-44	גידול שנתי ריאלי של 4% - יעד שכר, 16,900 ₪ (60% משכר גברים יהודים לא-חרדים בגילים אלו)
	נשים	25-44	גידול שנתי ריאלי של 4.2% - יעד שכר, 12,100 ₪ (65% משכר נשים יהודיות לא-חרדיות בגילים אלו)
הון אנושי	גברים	25-44	29% בעלי השכלה אקדמית, 11% השכלה על-תיכונית, 23% בעלי תעודת בגרות בלבד, 37% השכלה תיכונית ומטה
	נשים	25-44	51% בעלות השכלה אקדמית, 8% השכלה על-תיכונית, 20% בעלות תעודת בגרות בלבד, 21% השכלה תיכונית ומטה
הון אנושי בהשכלה הגבוהה	גברים	25-29	גידול שנתי ממוצע בבוגרי תואר ראשון של 7.3% עד ל-5,700 בוגרים ב-2035 (תשצ"ו)
	נשים	25-29	גידול שנתי ממוצע בבוגרות תואר ראשון של 1.1% עד ל-7,400 בוגרות ב-2035
תחומי לימוד בהשכלה אקדמית	גברים		לשמר את המצב הקיים
	נשים		מעבר של כ-25% מהלומדות בתחומי לימוד בתשואה נמוכה לתחומי לימוד בתשואה גבוהה
הון אנושי בהשכלה טכנולוגית	גברים	25-29	גידול שנתי של 10.7% לשנה עד ל-5,100 מוסמכים ב-2035
	נשים	25-29	גידול שנתי של 11.7% לשנה עד ל-2,600 מוסמכות ב-2035; העברת 15% מהלומדות לתחומי לימוד בתשואה גבוהה
הון אנושי במערכת החינוך	גברים	תיכון	זכאות לבגרות מתוך השנתון – 80%
	נשים	תיכון	זכאות לבגרות מתוך השנתון – 90%
	גברים	תיכון	זכאות לבגרות אקדמית מתוך השנתון – 55%
	נשים	תיכון	זכאות לבגרות אקדמית מתוך השנתון – 82%
	גברים	תיכון	בגרות טק – עלייה שנתית של 1.6 נ"א עד ל-22% מתוך השנתון
	נשים	תיכון	בגרות טק – עלייה שנתית של 1.4 נ"א עד ל-22% מתוך השנתון
שיעורי תעסוקה	גברים	25-44	צמצום פער בחצי לעומת גברים יהודים לא-חרדים בכל רמות ההשכלה: בקרב בעלי השכלה אקדמית – 90% בקרב בעלי השכלה על-תיכונית שאינה אקדמית – 90% בקרב בעלי תעודת בגרות – 81% בקרב בעלי השכלה תיכונית ומטה – 78%
	נשים	25-44	צמצום פער בחצי לעומת נשים יהודיות לא-חרדיות בכל רמות ההשכלה: בקרב בעלות השכלה אקדמית – 82% בקרב בעלות השכלה על-תיכונית שאינה אקדמית – 69% בקרב בעלות תעודת בגרות – 64% בקרב בעלות השכלה תיכונית ומטה – 58%
עידוד תעסוקה	גברים	18-34	שילוב בתעסוקה למשך עשור, בכל רמות ההשכלה: בקרב בעלי השכלה אקדמית – 309 בשנה בקרב בעלי השכלה על-תיכונית שאינה אקדמית – 117 בשנה בקרב בעלי תעודת בגרות – 82 בשנה בקרב בעלי השכלה תיכונית ומטה – 526 בשנה
	נשים	18-34	שילוב בתעסוקה למשך עשור, בכל רמות ההשכלה: בקרב בעלות השכלה אקדמית – 1,640 בשנה בקרב בעלות השכלה על-תיכונית שאינה אקדמית – 514 בשנה בקרב בעלות תעודת בגרות – 1,286 בשנה בקרב בעלות השכלה תיכונית ומטה – 1,875 בשנה
השתתפות בתעסוקה, לימודים או הכשרה (מעש)	גברים	18-24	שיעור מעש – 82%
	נשים	18-24	שיעור מעש – 85%

2.1 יעדי תעסוקה

יעדי תעסוקה ייקבעו לחברה הערבית בגילי העבודה³ לשנת 2035 :

- גברים ערבים בגילי 25-66 – שיעור תעסוקה של לפחות 81%
- נשים ערביות בגילי 25-66 – שיעור תעסוקה של לפחות 66%

השגת יעדי התעסוקה לכלל גילי העבודה (25-66) תדרוש ראשית את המשך המגמות מהשנים האחרונות בקרב נשים בגילי 45-66, ועל שימור שיעורי התעסוקה הנוכחיים של גברים בגילי 45-66⁴ (כיום בנות ובני 35-56). עיקר ההגעה ליעד, עם זאת, יושג מעליה בשיעורי התעסוקה של גברים ונשים ערבים **מעבר למגמות הקיימות, יעדי התעסוקה הינם :**

- גברים ערבים בגילי 25-44 – שיעור תעסוקה של לפחות 83%, עלייה של 4 נ"א
- נשים ערביות בגילי 25-44 – שיעור תעסוקה של לפחות 72%, עלייה של 19 נ"א

השגת יעדי התעסוקה תגיע הן משיפור רמת ההון האנושי ובפרט התפלגות ההשכלה, והן משיפור שיעור התעסוקה בכל רמת השכלה. שיפור התפלגות ההשכלה יעשה על ידי השגת שורת יעדים במספר וסוג מקבלי התעודות באקדמיה, במה"ט, ובהכשרות המקצועיות. השגת יעדי התפלגות ההשכלה מותנית בהשגת היעדים להישגים בגיל 18 שנקבעו למערכת החינוך, ויתרום כמחצית מן השיפור בתעסוקה בקרב גברים וכרבע מהשיפור בתעסוקה בקרב נשים. שיפור התעסוקה לכל רמת השכלה יעשה דרך הרחבת תוכניות עידוד התעסוקה והשגת יעדים בשילוב בתעסוקה וצעדים נוספים כגון טיפול באלימות ופשיעה, נגישות תחבורתית, אורבניזציה, גיוון והכללה ועידוד יזמות. הקשר בין יעדי התעסוקה מתואר באיור 2.

איור 2: קשרים בין יעדי התעסוקה

³ בפרק זה נתייחס לגילי העבודה העיקריים כאל 25-66 ולא 64, כיוון שבשנים האחרונות יעדי התעסוקה נקבעים תוך התייחסות להזדקנות האוכלוסייה ועליית גיל הפרישה (הועדה לקידום תחום התעסוקה לקראת שנת 2030, 2020).
⁴ המגמה בקרב גברים בעשור האחרון הייתה שלילית וחלה ירידה בשיעורי התעסוקה (לוונטל ולרום, 2026).

2.2 יעדי שכר

יעדי שכר ייקבעו לחברה הערבית בגילי 25-44 לשנת 2035:

- גברים ערבים בגילי 25-44 – השוואת הגידול השנתי בשכר הריאלי בעשור הקרוב לגידול השנתי בשכר הריאלי שהיה בעשור האחרון (בשנים 2012-2022) בקרב גברים יהודים לא-חרדים בגילי 25-44. מימוש יעד זה משמעותו גידול שנתי של 4% בשכר הריאלי בקרב גברים ערבים אשר יביא לשכר ממוצע של כ-16,900 ש"ח בשנת 2035 (מחירי 2022)

- נשים ערביות בגילאי 25-44 – השוואת הגידול השנתי בשכר הריאלי בעשור הקרוב לגידול השנתי בשכר הריאלי שהיה בעשור האחרון (בשנים 2012-2022) בקרב נשים יהודיות לא-חרדיות בגילי 25-44. מימוש יעד זה משמעותו גידול שנתי של 4.2% בשכר הריאלי בקרב נשים ערביות אשר יביא לשכר ממוצע של כ-12,100 בשנת 2035 (מחירי 2022)

השגת יעדי השכר תגיע מהשגת יעדי התעסוקה וההשכלה, בנוסף לגידול השכר הממוצע בכל רמת השכלה. העלייה בשכר הממוצע בכל רמת השכלה תושג על ידי השוואת קצב הגידול בשכר בקרב ערבים לקצב גידול השכר שאפיין יהודים בשנים 2012-2022 ועל ידי השתלבות בהכשרות מקצועיות איכותיות. בקרב נשים יידרשו גם שינוי בהתפלגות תחומי הלימוד בהשכלה האקדמית והטכנולוגית, כפי שיפורט בחלק 2.4, וכן הגדלת אחוזי המשרה.

2.3 יעדי מעש

לראשונה, הוגדרו גם **יעדי מעש** לשנת 2035. יעדים אלה נועדו להיות תמונת הראי של תופעת "חסרי המעש" – צעירים שאינם במסגרות של עבודה, לימודים, הכשרה, שנות מעבר או שירות אזרחי – המצויה בשנים האחרונות בעליה בחברה הערבית (תחאוכו, לרום וג'באלי-סירחאן, 2023). "מעש" יוגדר בהקשר זה כלעבוד, ללמוד או להיות במסגרת מעבר או שירות אזרחי.

- בקרב צעירים בגילי 18-24 יש להגיע לשיעור מעש של 82% עבור גברים ערבים (עלייה של 9 נ"א) ו-85% עבור נשים ערביות (עלייה של 25 נ"א).

2.4 יעדי השכלה

כמחצית מן היעד לשיפור התעסוקה בקרב גברים וכרבע מן היעד לשיפור בתעסוקה בקרב נשים (המתוארים בחלק 2.1), יגיעו משיפור ברמת ההשכלה, יעדי ההשכלה הינם:

- גברים ערבים בגילי 25-44 – צמצום הפער בהתפלגות ההשכלה לעומת גברים יהודים לא-חרדים בגילים אלה, כך שבשנת 2035 בקרב הגברים הערבים יהיו 29% בעלי השכלה אקדמית, 11% בעלי השכלה על תיכונית, 23% בעלי תעודת בגרות בלבד ועד 37% בעלי השכלה שהינה תיכונית ומטה.
 - נשים ערביות בגילי 25-44 – צמצום הפער בהתפלגות ההשכלה לעומת נשים יהודיות לא-חרדיות בגילים אלה, כך שבשנת 2035 בקרב הנשים הערביות יהיו 51% בעלות השכלה אקדמית, 8% בעלות השכלה על תיכונית, 20% בעלות תעודת בגרות בלבד ועד 21% בעלות השכלה שהינה תיכונית ומטה.
- יעדים אלה יושגו על ידי שיפור השכלתם של פרטים הנמצאים כיום בגילי 15-24, שבשנת 2035 יהיו בני 25-34. שיפור זה יצריך יעדי משנה בתחום ההשכלה האקדמית, ההשכלה העל-תיכונית והזכאות לבגרות. על מנת להשיג את יעדי ההשכלה האקדמית יהיה צורך לעדכן את יעדי ההשכלה הגבוהה של הועדה לתכנון ותקצוב (ות"ת) לסטודנטים מהחברה הערבית כלהלן:

- גברים ערבים – גידול שנתי ממוצע בבוגרי תואר ראשון של 7.3% עד להגעה ל-5,100 בוגרים בשנת 2035 (שנת הלימודים תשצ"ו), תוך שימור הרכב תחומי הלימוד הנלמדים
 - נשים ערביות – גידול שנתי ממוצע בבוגרות תואר ראשון של 1.1%, עד להגעה ל-6,400 בוגרות בשנת 2035. בנוסף לשינוי בהרכב תחומי הלימוד, מעבר של כ-25% מהלומדות בתחומי לימוד בתשואה נמוכה לתחומי לימוד בתשואה גבוהה, אשר יתרמו להשגת יעדי השכר.
- יעדי ההשכלה האקדמית יושגו ממספר מקורות. ראשית, עלייה בזכאות לבגרות בכלל ובגרות העומדת בתנאי הסף ללימודים אקדמיים (בגרות אקדמית) בפרט בקרב פרטים בגילים 19-15 ב-2025, עליה יורחב בהמשך. שנית, מעלייה בשיעורי המתחילים והמסיימים תואר בקרב פרטים שהיו בגיל 24-15 ב-2025. כיום קיימים פערים בין יהודים-לא חרדים לערבים הן בשיעור המתחילים תואר מתוך כל קבוצת הישגים והן בשיעור מסיימי התואר מבין אלה שהחלו אותו. היעד הוא צמצום הפערים בשיעור המתחילים תואר במחצית עד 2035 וסגירת כלל הפערים בשיעור מסיימי התואר, כמפורט בלוחות נ-1 ו-נ-2. שלישית, היעדים יושגו גם מעלייה במספר הערבים ממזרח ירושלים הבוחרים ללמוד במוסדות ישראלים (לעומת מוסדות פלסטיניים או בינלאומיים).
- על מנת להשיג את יעדי ההשכלה העל-תיכונית יהיה צורך להטיל על המכון הממשלתי להכשרה בטכנולוגיה ובמדע במשרד העבודה (מה"ט) לפעול להשגת היעדים הבאים:
- גברים ערבים – גידול שנתי ממוצע במספר מקבלי תעודת הנדסאי או טכנאי מוסמך על ידי משרד העבודה (בעלי תעודה ממה"ט) של 10.7% עד להגעה לכ-5,100 בעלי דיפלומה ממה"ט בשנת 2035, תוך שימור הרכב תחומי הלימוד הנלמדים.
 - נשים ערביות – גידול שנתי ממוצע במספר מקבלות תעודה ממה"ט של 11.9% עד להגעה לכ-2,600 בעלות דיפלומה ממה"ט בשנת 2035. בנוסף לשינוי בהרכב המגמות, מעבר של כ-15% מהלומדות במגמות בתשואה נמוכה למגמות בתשואה גבוהה, אשר יתרמו להשגת יעדי השכר.
- יעדים אלה יושגו הן על ידי הגדלת שיעור המתחילים לימודי מה"ט מתוך קבוצת הגיל והן על ידי הגדלת שיעור המקבלים תעודה מבין אלה שהתחילו. בלוח נ-3 מפורטים היעדים להגדלת שיעור המסיימים. על מנת לסייע להשגת יעדי השכר עבור פרטים ללא השכלה אקדמית או על-תיכונית, ייקבעו יעדים להכשרות מקצועיות:
- גברים ערבים – גידול בשיעור המשתתפים בהכשרות מקצועיות כך שב-2035 מחצית מתוך בני 25-34 שאינם פונים להשכלה על-תיכונית או אקדמית ישתתפו בהכשרות מקצועיות בתחומים הנותנים תשואה של לפחות 6% לשכר. כך, ב-2035 יסתכם מספרם של המוכשרים ב-5,150.
 - נשים ערביות – גידול בשיעור המשתתפות בהכשרות מקצועיות כך שב-2035 מחצית מתוך בנות 25-34 שאינם פונים להשכלה על-תיכונית או אקדמית ישתתפו בהכשרות מקצועיות בתחומים הנותנים תשואה של לפחות 6% לשכר. כך, ב-2035 יסתכם מספרן של המוכשרות ב-3,730.
- על מנת להשיג את יעדי התפלגות ההשכלה ולהגדיל את שיעור הכניסה וסיום האקדמיה יש להטיל על משרד החינוך לפעול להשגת היעדים הבאים במערכות החינוך הערבי, הבדואי, הדרוזי והצ'רקסי (החינוך הערבי) עד לשנת 2035:
- השוואת שיעור הזכאים לבגרות בחינוך הערבי לשיעור הזכאים במערכת החינוך הממלכתית העברית כפי שהיה בשנת 2023, כך ש-80% מתוך שנתון הגיל של הבנים ו-90% מתוך השנתון של הבנות בחינוך הערבי יהיו זכאים לבגרות בשנת הלימודים תשצ"ו.
 - צמצום חצי מהפער בין שיעור הבנים במערכת החינוך הערבי הזכאים לבגרות אקדמית בשנת 2023 לבין שיעור הבנים במערכת החינוך הממלכתית העברית הזכאים לבגרות אקדמית, כך ש-55% משנתון הגיל של הבנים הערבים יהיו זכאים לבגרות אקדמית בשנת הלימודים תשצ"ו.

- השוואת שיעור הבנות במערכת החינוך הערבי הזכאיות לבגרות אקדמית לזה שבחינוך הממלכתי העברי, כך ש-82% משנתון הגיל של הבנות הערביות יהיו זכאיות לבגרות אקדמית בשנת הלימודים תשצ"ו.
 - גידול שנתי בשיעור הזכאים מתוך השנתון ל"בגרות טק", הכוללת 5 יחידות לימוד במתמטיקה, אנגלית ופיזיקה או מחשבים, של 1.6 נ"א בקרב בנים ערבים ושל 1.4 נ"א בקרב בנות ערביות, כך שבשנת הלימודים תשצ"ו יעמוד שיעור הזכאים מכל המגדרים על 22%.
- עבור שיעור הזכאים לתעודת בגרות, הן בקרב בנים והן בקרב בנות, ועבור שיעור הזכאיות לבגרות אקדמית בקרב בנות, מדובר בהאטה של המגמות מהעשור האחרון, שכבר צמצמו משמעותית את הפערים. עבור שיעור הזכאים לבגרות טק בקרב בנים אנו מתבססים על היעדים שהוגדרו על ידי הועדה להגדלת ההון האנושי להייטק (2022) לשנת 2028 – גידול של 1.6 נ"א בשנה – ומניחים שימשיך גם עד 2035. עבור שיעור הזכאיות לבגרות הייטק בקרב בנות אנו מניחים גידול שיביא אותן לאותו שיעור זכאים כמו בנים ב-2035 – של 1.4 נ"א בשנה.

2.5 יעדי תעסוקה לרמת השכלה

כמחצית מהשיפור בתעסוקה בקרב גברים, שלושה רבעים מהשיפור בקרב נשים (חלק 2.1) וחלק מן השיפור בשכר (חלק 2.2) יגיעו מצמצום פערי התעסוקה בכל רמת השכלה בין יהודים לא-חרדים לערבים. לשם כך ייקבעו היעדים הבאים:

- צמצום בחצי של פער התעסוקה בכל רמת השכלה בין גברים יהודים לא-חרדים לערבים בגילי 25-44. מימוש יעד זה יוביל לכך שבשנת 2035 בקרב הגברים הערבים בגילים אלה, שיעור התעסוקה בקרב בעלי השכלה אקדמית ועל תיכונית יעמוד על 90%, בקרב בעלי תעודת בגרות בלבד הוא יעמוד על 81%, ובקרב בעלי השכלה תיכונית ומטה – על 78%.
 - צמצום בחצי של פער התעסוקה בכל רמת השכלה בין נשים יהודיות לא-חרדיות לערבים בגילי 25-44. מימוש יעד זה יוביל לכך שבשנת 2035 בקרב הנשים הערביות בגילים אלה, שיעור התעסוקה בקרב בעלות השכלה אקדמית יעמוד על 82%, בקרב בעלות השכלה על תיכונית על 69%, בקרב בעלות תעודת בגרות על 64%, ובקרב בעלות השכלה תיכונית ומטה על 58%.
- השגת יעדים אלה תדרוש ממשד העבודה להרחיב את מערך תוכניות עידוד התעסוקה במסגרות כמו מרכזי ריאן להכוון תעסוקתי, ולפעול להשגת היעדים הבאים עד שנת 2035:
- גברים ערבים בגילי 18-34 – שילוב בתעסוקה של כ-1,300 בעלי השכלה אקדמית, 400 בעלי השכלה על תיכונית, 400 בעלי תעודת בגרות בלבד ו-2,800 בעלי השכלה תיכונית ומטה במוצע כל שנה בעשור הקרוב.
 - נשים ערביות בגילי 18-34 – שילוב בתעסוקה של כ-6,600 בעלות השכלה אקדמית, 2,200 בעלות השכלה על תיכונית, 6,800 בעלות תעודת בגרות בלבד ו-10,200 בעלות השכלה תיכונית ומטה במוצע כל שנה בעשור הקרוב.

3 קידום מסוגלות בשפה העברית לצעירי החברה הערבית

3.1 תמונת מצב

אחת המיומנויות הבסיסיות והקריטיות להשתלבות של מיעוטים אתניים ולהצלחתם בשוק העבודה ובאקדמיה, היא בקיאות בשפת הרוב. **שליטה בשפה העברית היא מפתח להשתלבות של החברה הערבית בהשכלה ובתעסוקה.** רמת הבקיאות בעברית של שיעור גדול מהחברה הערבית היא נמוכה מאוד, וקיים קשר ישיר (מתאם חיובי) בינה ובין רמת ההשכלה: ככל שפרט משכיל יותר, כך שליטתו בשפה העברית גבוהה יותר. הפערים המגדריים, שהיו לטובת הגברים לאורך השנים, הצטמצמו בשנים האחרונות עקב ירידה ניכרת ברמת הבקיאות בעברית אף בקרב הגברים.

הרוב המכריע של התלמידים הערבים מסיימים תיכון כשהם אינם בקיאים ברמה מספקת בשפה העברית ובעיקר בעברית הדבורה, וחלקם – לרבות בעלי בגרות בשפה עברית ברמת 5 יח"ל – אינם מסוגלים לנהל שיחה בסיסית. **צעיר או צעירה בני החברה הערבית שאינם בקיאים בשפה העברית עם סיום התיכון מתחילים את חייהם הבוגרים בנקודת התחלה נמוכה משמעותית ונתקלים בקשיים רבים עקב אי ידיעת השפה הפוגעים בסיכויי הצלחתם.** כך למשל, ההישגים הנמוכים בבחינת היע"ל (בחינת ידע בעברית לפרטים שנבחנו בפסיכומטרי בשפה שאינה עברית), המהווים חסם משמעותי בכניסה לאקדמיה. יש לזכור כי נוסף על הפגיעה בהשתלבות באקדמיה ובתעסוקה, חוסר הבקיאות בשפה פוגע גם ביכולת להתנהל באופן יומיומי מול המוסדות הממשלתיים וכלל העסקים הנמצאים מחוץ ליישובים הערביים. הסרת חסם השפה תוכל לצמצם באופן ניכר את הפערים ברמת ההון האנושי בין ערבים ליהודים ולתרום להשתלבותם של הערבים בכלכלה ובחברה הישראלית. ככל שרכישת השפה תחל בגיל מוקדם יותר, כך תהיה התרומה לתעסוקה ולפריון רבה יותר (תחאוכו, קלישר ומושקלב, 2020).

3.2 הגורמים לבעיה

רמת האוריינות הנמוכה בעברית בסיום התיכון נובעת משילוב של גורמים מבניים, פדגוגיים וחברתיים (תחאוכו, קלישר ומושקלב, 2020; תחאוכו וקלישר, 2023):

- **העדר חשיפה לעברית.** מערכת החינוך בישראל מופרדת כמעט לחלוטין. התלמידים הערבים לומדים בבתי ספר שבהם השפה השלטת היא ערבית והמורים הם ערבים. רובם גם מתגוררים ביישובים הומוגניים בהם התקשורת בין התושבים מתנהלת בעברית, ורבים מהם אינם נחשפים כלל לשפה מחוץ לשיעורי העברית בבתי הספר, שנלמדים במשך שעות ספורות בשבוע.
- **איכות הוראה נמוכה ושיטות פדגוגיות מיושנות.** רוב המורים לעברית בחברה הערבית לא עברו הכשרה ייעודית להוראת שפה שנייה או זרה, ולא תמיד שולטים מספיק בעברית. בחלק מהמקרים, המורים עצמם אינם שולטים בעברית ברמה מספקת. המורים מדווחים גם על מחסור באמצעי הוראה איכותיים, בצידוד טכנולוגי ובשיטות לימוד מודרניות שיכולות להגביר את יעילות הלמידה. להבדיל מאנגלית, בה מחלקים את התלמידים לפי מספר היחידות כבר בתחילת התיכון, בהוראת העברית התלמידים החזקים והחלשים לומדים ביחד את יחידות החובה, מה שמקשה על התקדמות אישית של התלמידים החזקים יותר או על תשומת לב לחלשים.
- **ליקויים בתכנית הלימודים.** תוכנית הלימודים שמה דגש רב מדי על קריאה, כתיבה, דקדוק וספרות, ופחות על שפה מדוברת הנדרשת להשתלבות באקדמיה ובשוק העבודה. קיים פער משמעותי בין תוכן הבגרות לבין מבחן היע"ל והדרישות בעברית במהלך לימודים אקדמיים. עד לאחרונה כלל לא היה קיים סטנדרט אחיד, כדוגמת ה-CEFR, למדידת רמת השליטה בשפה, מה שיצר חוסר תיאום בין מערכת החינוך לבין האקדמיה ושוק התעסוקה

- **חסמים פסיכולוגיים, אידאולוגיים ומוטיבציוניים.** הזהות המורכבת של ערבים בישראל ותחושת הניכור מהחברה היהודית פוגעת במוטיבציית התלמידים ללמוד את השפה. הם אינם מפנימים או מודעים לצורך בשפה להשתלבות באקדמיה ובשוק העבודה, שהיה עשוי לספק מוטיבציה. גם עבור מנהלים ומורים לימוד העברית אינו נחשב מקצוע ליבה והם לא תמיד נותנים לה את תשומת הלב והמשאבים הנדרשים.

3.3 המלצות

ההמלצות מבוססות על מחקרים קודמים של המכון בנושא רמת העברית (תחאוכו, קלישר ומושקלב, 2020 ; תחאוכו וקלישר, 2023 ; ענבר-לוריא, פישר ואסעד, 2025), והצעת מחליטים עבור חוק ההסדרים ומבוססת עליהן גובשה בשיתוף עם אגף תקציבים באוצר, והרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים.

- **הקמת גוף מתכלל** בשותפות עם משרד החינוך, משרד העבודה והמל"ג, אשר ייצר סטנדרט לאומי בהערכה ובלימוד עברית. גוף זה יגדיר חזון למדיניות לשונית, ייצר כלי הערכה מתוקפים ומותאמים לצרכים השונים של השותפים ויגדיר יעדים לכל אחד לרמת האוריינות הנדרשת בשפה העברית, מתוך ראייה מתכללת וחיבור בין השלושה.
- **אימוץ ה-CEFR**, המדד של מועצת אירופה להערכת שפות, כסטנדרט ממשלתי רשמי בחינוך העיוני, בבתי הספר המקצועיים ובאקדמיה.
- **כתיבת תוכנית לימודים מותאמת ומחודשת לשפה העברית** כשפה שניה על פי התקן החדש. התוכנית תכלול בגרות ברמת 3 יח"ל, שתשקף את הרמה הנדרשת לכניסה לשוק העבודה וכן לניהול שיחה, לכתיבה ולקריאה ברמה יומיומית, וברמת 5 יח"ל שתשקף את הרמה הנדרשת להשתלבות באקדמיה, לרבות קריאה וכתיבה אקדמית, ולניהול שיח בנושאים מקצועיים. חומרי הלימוד וספרי הלימוד יעודכנו בהתאם.
- **שיפור איכות ההוראה של מורי העברית בחינוך הערבי**, דרך התאמת מערך ההשתלמויות לצורכי הטמעת התוכנית החדשה לכל שלבי הגיל והקמת קהילות מורים כמנהיגות פדגוגית לקידום והובלה של השפה העברית כשפה שנייה על כל אופנויות השפה במוסדות החינוך.

מקורות

1. אקשטיין, צ', בנטל, ב', זיו, ס', מנחם-כרמי, ש', סומקין, ס' וקלישר, ע' (2025), ["אתגרי הכלכלה-2025"](#) 2038 [מצגת בכנס], מכון אהרן למדיניות כלכלית.
2. "הועדה להגדלת ההון האנושי להיטק" (2022), משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה.
3. הועדה לקידום תחום התעסוקה לקראת שנת 2030 (2020), "דו"ח מסכם". משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
4. לוונטל, ע', ליפשיץ, א' ותחאוכו, מ' (2025), ["חלקו של ההון האנושי בפערי ההכנסה מעבודה בין יהודים לערבים"](#), מכון אהרן למדיניות כלכלית.
5. לוונטל, ע' ולרום, ט' (2026), ["קידום החברה הערבית כמנוע צמיחה משמעותי לכלכלת ישראל בעשור הקרוב"](#), מכון אהרן למדיניות כלכלית.
6. ענבר-לוריא, ע', פישר, ח' ואסעד, א' (2025), ["בית מקצועי לחינוך רב-לשוני לחברה הערבית בישראל"](#), מכון אהרן למדיניות כלכלית.
7. תחאוכו, מ', ג'באלי-סירחאן, ס' וקסיס, ר' (2026), ["פירמידת הצמיחה בחברה הערבית"](#), מכון אהרן למדיניות כלכלית.
8. תחאוכו, מ', לרום, ט', וג'באלי-סירחאן, ס' (2025), ["יעדי תעסוקה והון אנושי בחברה הערבית"](#) [מצגת בכנס], מכון אהרן למדיניות כלכלית.
9. תחאוכו, מ', לרום, ט' וג'באלי-סירחאן, ס' (2023), ["מדיניות לקידום תעסוקה איכותית בקרב צעירים בחברה הערבית"](#), מכון אהרן למדיניות כלכלית.
10. תחאוכו, מ' וקלישר, ע' (2023), ["אוריינות בשפה העברית בחברה הערבית: סטנדרטיזציה במדדיה ובהערכה"](#), מכון אהרן למדיניות כלכלית.
11. תחאוכו, מ', קלישר, ע' ומושקלב, ק' (2020), ["התשואה לידע בשפה העברית בחברה הערבית: חסמים ברכישת השפה והדרכים להסרתם"](#), מכון אהרן למדיניות כלכלית.

נספח: לוחות נוספים

לוח נ-1: שיעור מתחילי תואר ראשון בקרב בעלי בגרות אקדמית לפי קבוצת אוכלוסייה ומין, שנת 2022

ויעדים לשנת 2035

חסרי בגרות אקדמית		בעלי בגרות אקדמית		רמת השכלה
2035 יעדי	2022	2035 יעדי	2022	
14%	7%	68%	64%	ערבים
22%	14%	71%	67%	ערביות
-	21%	-	72%	יהודים לא-חרדים
-	30%	-	74%	יהודיות לא-חרדיות

לוח נ-2: שיעור מסיימי תואר ראשון תוך 7 שנים מתחילתו בקרב מתחילי תואר ראשון לפי קבוצת

אוכלוסייה ומין, שנת 2022 ויעדים לשנת 2035

חסרי בגרות אקדמית		בעלי בגרות אקדמית		רמת השכלה
2035 יעדי	2022	2035 יעדי	2022	
56%	43%	78%	68%	ערבים
64%	53%	87%	80%	ערביות
-	56%	-	78%	יהודים לא-חרדים
-	64%	-	87%	יהודיות לא-חרדיות

לוח נ-3: שיעור מקבלי תעודת מה"ט בקרב מתחילי ההכשרה לפי קבוצת אוכלוסייה ומין, שנים 2018-

2021 ויעדים לשנת 2035

2035 יעדי	2018-2021	רמת השכלה
50%	39%	ערבים
56%	48%	ערביות
-	60%	יהודים לא-חרדים
-	63%	יהודיות לא-חרדיות